

Tamara Nikolić Đerić – Sandra Urem, *130 godina brige o moru: povodom obilježavanja obljetnice osnivanja Centra za istraživanje mora u Rovinju, Institut Ruđer Bošković / 130 anni acura del mare: in occasione dell'anniversario di fondazione del Centro per la ricerca di Rovigno, Istituto Ruđer Bošković / 130 years of sea caring: marking the anniversary of the founding of the Center for Marine Research in Rovinj, Ruđer Bošković Institute*, Rovinj: Centar za istraživanje mora u Rovinju, Institut Ruđer Bošković, 2021., 122 str.

Centar za istraživanje mora (CIM) Instituta Ruđer Bošković iz Rovinja, da bi primjereno obilježio visoku obljetnicu – 130 godina od osnivanja, pokrenuo je projekt izdavanja prigodne monografije *130 godina brige o moru*. Autorice su teksta toga trojezična izdanja, koje je osim na hrvatskom, objavljeno i na talijanskom i engleskom jeziku, Tamara Nikolić Đerić i Sandra Urem. Urednica monografije je Mirta Smodlaka Tanković.

U formalnom je smislu monografija podijeljena u sedam poglavlja. Njima prethodi „Predgovor“ koji potpisuju predstojnik CIM-a Martin Andreas Pfannkuchen i ravnatelj Instituta Ruđer Bošković David Matthew Smith. Prvo poglavlje monografije „Počeci“ donosi kraći pregled gospodarske prošlosti Rovinja. U drugoj polovici 19. stoljeća taj grad na zapadnoj istarskoj obali postaje jedan od perspektivnih gospodarskih centara. Ekonomski procvat ima za posljedicu sveopći razvoj grada koji, uz ostalo, podrazumijeva razvoj prometne i druge infrastrukture, čime se oblikuju preduvjeti da upravo u njemu 1891. bude otvorena Zoološka postaja berlinskoga akvarija. U nastavku teksta prvoga poglavlja autorice donose kraći opis i pregled djelovanja te biološke morske postaje kao podružnice berlinskoga akvarija u prvim godinama nakon otvaranja.

U sljedećem se poglavlju „Upravljačka struktura: kroz promjene do osamostaljenja“ prati razvoj ustanove predstavljanjem njezine organizacijske strukture tijekom 20. stoljeća. Na promjene upravljačke strukture, kao i na materijalne resurse koji su bili na raspolaganju za znanstvena i primijenjena istraživanja ustanove posredno su utjecale promjene političkih sustava koje su se zbile u 20. stoljeću.

Obimom je najveće treće poglavlje „Znanstvena djelatnost CIM-a“, koje daje pregled znanstvene djelatnosti Centra. U tome su dijelu sustavno, u kronološkom slijedu, predstavljena osnovna područja istraživanja morskih

organizama, kao i druga područja istraživanja prema kojima se ustanova u pojedinom razdoblju svojega dugogodišnjega djelovanja orijentirala. Takve preglede prate i informacije o diseminaciji, primarno kroz znanstveno publiciranje rezultata istraživanja provedenih u toj ustanovi, ali i, primjerice, popis 23 nove vrste organizama pronađenih u rovinjskom akvatoriju i opisanih. Također, ovo poglavlje donosi pregled osnivanja ili promjena pojedinih istraživačkih jedinica CIM-a s podacima o njihovim voditeljima. Zasebno je poglavlje posvećeno knjižnici CIM-a, u kojem uz kraći povijesni prikaz njezina nastanka donosi i pregled aktualnoga knjižnog fonda. U sljedećoj je cjelini predstavljena zoološka zbirka i herbarij CIM-a, načini kako su te zbirke nastale, okolnosti koje su dovele do gubitka dijela tih zbirki, kao i nastojanja da se zbirke iznova kompletiraju, odnosno oforme. Slijedi poglavlje o akvariju CIM-a, koji, otvoren za građanstvo, predstavlja važnu sponu ustanove prema javnosti, obogaćujući turističku ponudu Rovinja. Akvarij svojim djelovanjem pridonosi popularizaciji znanosti o moru nudeći posjetiteljima mogućnost upoznavanja bogatstva flore i faune rovinjskoga akvatorija.

Posljednje je poglavlje, „Aktualno – CIM danas“, usmjereno predstavljanju današnje uloge i djelatnosti Centra. U njemu su predstavljeni ljudski i svi drugi resursi, među kojima treba posebice istaknuti najopsežniju znanstvenu dokumentaciju o stanju mora na europskoj razini. Zatim je dan pregled područja oceanografskih istraživanja koja se danas provode u sklopu CIM-a te pregled suradnje s drugim istraživačkim, kao i znanstveno-nastavnim institucijama. Ne izostaje ni spomen CIM-ova prinosa realizaciji suvremenih globalnih ciljeva programa Ujedinjenih naroda.

Čitajući o prošlosti rovinjske ustanove, nameće se zaključak kako ona od samih početaka svjedoči o važnosti i nužnosti internacionalizacije znanstvene suradnje. Takva se suradnja tijekom dugoga postojanja CIM-a iskazivala na različite načine, a ustanova i njezino vodstvo spremno su odgovarali na izazove koje su pred nju postavljale promjene političkih sustava 20. stoljeća.

Pisana jednostavnim popularnoznanstvenim stilom, ali istovremeno opremljena bibliografskim izvorima, monografija ostvaruje dvostruku funkciju. Prvotnu, onu koja je temeljna uloga ovakvih prigodnih izdanja kojima se obilježavaju obljetnice institucija odnosno organizacija, no istovremeno upravo joj bibliografski izvori daju karakter stručne publikacije namijenjene čitateljima iz redova akademske zajednice. Time je postignut najbolji mogući ishod – monografija koja je namijenjena širokom spektru čitalačke publike.

Atraktivnosti monografije pridonose i odabrani slikovni prilozi, kao i samo grafičko rješenje publikacije. Dodatno je monografija opremljena digitalnim zapisom bibliografije znanstvenih i ocjenskih radova koji su nastali kao rezultat istraživačkih aktivnosti tijekom dugog trajanja CIM-a.

Na kraju, ova je monografija više od prigodne publikacije čije je izdavanje potaknuto visokom obljetnicom jedne znanstveno-stručne ustanove. Ona je ujedno ukoričena priča o moru i jednome gradu, o njihovu odnosu. Pritom zasigurno ne upada u klišeizirane prikaze jednoga takvoga odnosa – predstavlja ga na drugi način, na način u kojem je sva snaga znanstvene spoznaje koncentrirana u ustanovi, u svojem dugom postojanju usmjerenoj na *brigu o moru* koje se prostire pred njom i ujedno pred gradom, ali, naravno, i daleko šire.

Robert Doričić

Vjekoslav Ladavac, *Moji zatvori*, Pula: Savez udruga antifašista Istarske županije, 2019., 268 str.

Moji zatvori Vjekoslava Ladavca drugo je dopunjeno izdanje njegove knjige (prvi put objavljene postumno 1983.) koja prikazuje iz prvoga lica njegov život i borbu za pravednije društvo. Izdanje je obogaćeno poglavljem „O Komandi mjesta Pazin u NOBU 1944. – 1945. godine“ (prvotno objavljenom u *Pazinskom memorijalu*, 8, 1978., 209–220), a dodani su i slikovni prilozi, kazalo geografskih pojmova te dokumenti iz privatne arhive Branka Ladavca, sina Vjekoslava Ladavca, te iz Središnjega državnog arhiva u Rimu.

Knjiga započinje dvama predgovorima: „Predgovor Maria Mikolića (1983.)“ (7–12) te „Predgovor“ drugom izdanju koji potpisuje urednik i priređivač knjige Milan Radošević (12–18). U drugom se predgovoru napominje da su intervencije u tekstu bile minimalne, svedene na pitanja tehničke dorade uz povremene anotacije u podrubnim bilješkama. To je stoga što je Ladavac nastojao čitatelju primarno prenijeti svoja iskustva i sjećanja, s tek povremenim osvrtima na širi istarski, jugoslavenski i europski politički kontekst, ali bez namjere za nametanjem svojih stavova.

Prvo poglavlje, „Vrijeme mog djetinjstva“ (19–25), govori o autorovoj ranoj mladosti (rođen je 1912. u selu Vela Traba u blizini Pazina), a čija sje-